

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความต้องการของผู้ปกครองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเรื่องเกี่ยวกับการรับบริการจากโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การศึกษาวิจัย โดยมีเรื่องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและการดำเนินงานของ กระทรวงศึกษาธิการ
2. ความเป็นมาและการดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของ เทศบาลและเมืองพัทยา
3. การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. สรุปรอบการวิจัย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของ โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ก้าวจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพารายได้จากภาคเกษตร เมื่อ 30 ปีที่แล้วมา เข้าสู่การพึ่งพารายได้จากภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป มีการขยายตัวเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างสูง รัฐจึงจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมกำลังคนอย่างเหมาะสมให้มีวิธีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถนำความรู้ และ เทคโนโลยีสมัย

ใหม่มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติเอาไว้ได้ และนำมาผสมผสานใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เมื่อสามารถพัฒนาคนในชาติได้ก็จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ได้ เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุด และวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุดก็คือ การให้การศึกษา รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่ด้อยทั้งเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งกระจายอยู่ในท้องถิ่นชนบททั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน นอกจากนี้การศึกษายังมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจหลายประการ ดังที่ สิทธิชัย ธาตานิติ (2529) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาผลิตผู้สำเร็จการศึกษาสาขาต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ หากขาดแคลนด้านในด้านหนึ่งการทำงานด้านนั้นจะดำเนินไปไม่ได้
2. ผลต่อรายได้ประชาชาติและรายได้ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น แรงงานที่ปราศจากความรู้ ย่อมมีขีดจำกัดในการเพิ่มผลผลิต แต่แรงงานที่ได้รับการศึกษาย่อมสามารถทำการผลิตได้มากกว่า เพราะเป็นการผลิตที่สามารถใช้เครื่องจักรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรที่มีความรู้ทางการเกษตรกรรมแผนใหม่ย่อมทำการผลิตได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น
3. การพัฒนาสังคมด้านการศึกษานำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ และความโง่เขลา เพราะการศึกษาเพื่อให้มีฝีมือย่อมนำไปสู่การประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้ดี มีเงินรักษาสุขภาพอนามัย ไม่โรคภัย ผู้ได้รับการศึกษาย่อมมีความเฉลียวฉลาด
4. การศึกษาเป็นตัวเร่งให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ท้องถิ่นใดประชาชนมีการศึกษามากเป็นสังคมแบบเก่าที่ชอบความเป็นอยู่ เรื่อย ๆ ง่าย ๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อได้รับการศึกษาสูงขึ้นผู้ที่ได้รับการพัฒนาฝีมือย่อมชอบการเปลี่ยนแปลง จึงไม่ปฏิเสธการผลิตที่ใช้เทคนิควิทยาการแผนใหม่

สำหรับสาเหตุของการไม่ศึกษาต่อนั้น เมื่อพิจารณาจะพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ยังคงเป็นสาเหตุที่พบเดิม จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้เวลาจะผ่านไปเป็นระยะเวลาหลาย ๆ ปี หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ให้หมดลงไปได้ สาเหตุของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตามที่ผู้ทำการศึกษาไว้ มีปรากฏดังนี้

กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2527-2528) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาสาเหตุของนักเรียนที่จบชั้น ป.6 แล้วไม่ได้เรียนต่อชั้น ม.1" ในจังหวัดที่มีอัตราการเรียนต่อ ม.1 ต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 48 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุสำคัญได้แก่

1. ผู้ปกครองมีฐานะยากจน
2. ต้องการให้บุตรหลานไปช่วยประกอบอาชีพ
3. เห็นว่าคนที่จบในระดับมัธยมและสูงกว่าที่อยู่ในท้องถิ่นไม่มีงานทำ

ต่อมาได้มีการสำรวจและศึกษาวิจัยเพื่อหาสาเหตุของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ 2528 ซึ่งกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2530) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. ความยากจนของผู้ปกครอง
2. โรงเรียนมัธยมอยู่ห่างไกล การเดินทางลำบาก
3. ผู้ปกครองต้องการที่จะให้บุตรหลานอยู่ช่วยทำงานบ้าน และงานอาชีพของตน
4. ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยมีความเห็นว่า การศึกษาต่อในระดับมัธยมไม่ได้มีส่วน

ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว

5. ผู้ปกครองเข้าใจว่าการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง เรือสวนไร่นา อพยพเข้ามาในเมืองใหญ่เพื่อเลือกงานอื่นที่เห็นว่าตรงกับความสามารถที่ได้เรียนมา เมื่อหางานไม่ได้ก็กลายเป็นคนว่างงาน

นอกจากนี้จากการวิจัยของ บุญมี เณรยอด และ กรรณิการ์ณ สัจกุล (2534) ในเรื่อง "อัตราการเรียนรู้ต่อชั้นมัธยมศึกษาต่ำ : สภาพการณ์ก่อนแผนฯ 7" ได้ศึกษาพบว่า เหตุผลของการไม่ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เหตุผลสำคัญได้แก่ ความยากจน บุตรหลานไม่ต้องการเรียนต่อ และโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ไกล นอกจากนี้การศึกษาคั้งนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจสองประการ คือ ประการแรก ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยจะนำเรื่อง ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการศึกษาต่อมาประกอบการพิจารณาการตัดสินใจว่าจะให้บุตรหลานของตนเรียนต่อหรือไม่ ต้นทุนค่าเสียโอกาสดังกล่าวจะพิจารณาโดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย และเวลาที่ต้องเสียไปกับการเรียนต่อเปรียบเทียบกับการออกมาประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นการช่วยผู้ปกครองหรือการหารายได้ด้วยตนเอง ประเด็นนี้จะนำไปสู่ประเด็นที่สอง คือ ทศคติของผู้ปกครองที่ไม่เห็นประโยชน์ของการมัธยมศึกษาในระยะยาว ดังจะเห็นได้จากคำตอบโดยตรงไปตรงมาว่า "เรียนไปก็ไม่มีประโยชน์" หรือ "เรียนไปก็ทำงานทำไม่ได้" เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวรัฐจึงต้องพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหานี้ เพื่อให้การศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต รัฐบาลในแต่ละสมัยจึงได้นำเรื่องการศึกษาโอกาสทางการศึกษามาบรรจุไว้เป็นนโยบายของรัฐบาล ที่จะต้องดำเนินการ ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัยดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2529 ว่า

"จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท ระดับมัธยมศึกษาจะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาให้มากขึ้น ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดแรงงาน รวมทั้งสอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น"

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แกลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2531 ว่า

“เร่งรัดการส่งเสริมการอนุบาลชนบท การขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยจะจัดควบคู่ไปกับการขยายการศึกษาภาคบังคับและการเตรียมพื้นฐานอาชีพให้กับนักเรียนทุกระดับเพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวินัยของ โรงเรียนและคนในชาติเป็นพิเศษ”

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แกลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2534 ว่า

“รัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตลอดทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียน-การสอนให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อสารมวลชนต่าง ๆ”

นายอานันท์ ปันยารชุน แกลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2534

ว่า

“เร่งขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ รวมทั้งขยายการศึกษาปฐมวัยในชนบทเพิ่มขึ้น”

นโยบายเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาได้เริ่มบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ที่ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ได้ร้อยละ 48 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ก็ได้ระบุให้การสนับสนุนเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับให้ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา โดยในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้ตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 60

ส่วนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้กำหนดเป้าหมายทางด้านการจัดการศึกษาไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2539 จะเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระบบโรงเรียนให้ได้ถึงประมาณร้อยละ 73 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด และสามารถจัดการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปีได้ภายในปี พ.ศ. 2544

การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา

เพื่อตอบสนองนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ว่า

“... เร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าเรียนเพิ่มขึ้น กระจายโอกาส และสร้างความเป็นธรรมให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้ได้รับการบริการการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา...”

การดำเนินการตามแนวนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมาตรการสำคัญ ๆ คือ เร่งขยายบริการให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย การให้ทุนการศึกษา การจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการ การจัดหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานและทักษะที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ พัฒนาระบบการแนะแนว การศึกษาและอาชีพ ปลุกฝังความศรัทธาในวิชาชีพ ประสานงานใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น

สำหรับการปฏิบัติตามนโยบายและมติคณะรัฐมนตรีนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการปฏิบัติดังต่อไปนี้

มติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2530

เห็นชอบเรื่อง "แนวทางการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการไม่บังคับ"

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบให้กรมสามัญศึกษารับผิดชอบดำเนินการ โดยจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ประมาณปีละ 100-200 โรงเรียน

มติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2532

เห็นชอบเรื่อง "รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน" สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำหนดรูปแบบและวิธีการเพื่อนำไปสู่การขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยกรมสามัญศึกษายังดำเนินการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเปิดโรงเรียน ปีละ 100-200 โรงเรียนเช่นเดิม

มติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2532

"เห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระยะสั้นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) ในส่วนของการศึกษานอกระบบโรงเรียน"

กระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นแกนการดำเนินการในส่วนของนอกระบบโรงเรียนควบคู่กับกรมสามัญศึกษาในส่วนของระบบโรงเรียน

มติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533

เห็นชอบให้ดำเนินการในเรื่อง

1. ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี โดยประกาศในท้องถิ่นที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป
2. ในระยะที่ดำเนินการแก้ไขแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ให้สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินโครงการนำร่อง ขยาย-

โอกาสทางการศึกษา โดยยังไม่บังคับอีก 3 ปี และไม่เรียกเก็บค่าเล่าเรียนในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยให้หน่วยงาน
ดังกล่าวใช้งบประมาณปกติได้ ในเขตพื้นที่ชนบทซึ่งเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนเช้า
เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครอง ให้พิจารณาชักจูงใจให้ผู้ปกครองส่งผู้อยู่ในความปกครอง
ของตนเรียนต่อในรูปแบบค่าชดเชย ลักษณะใดลักษณะหนึ่งด้วย”

สำหรับการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้
หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินงานโครงการนำร่อง
ขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถม-
ศึกษาในสังกัด จังหวัดละ 3 โรงเรียน แต่เนื่องจากเป็นการดำเนินงานเร่งด่วนจึง
ดำเนินการดังนี้

ปีการศึกษา 2533	เปิดได้	119	โรงเรียน
ปีการศึกษา 2534	เปิดเพิ่มอีก	97	โรงเรียน
รวมเป็น		216	โรงเรียน
สามารถรับนักเรียนได้รวมทั้งสิ้น 13,607 คน			

2. กรมสามัญศึกษาเปิดโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนมัธยมศึกษา ประมาณ
ปีละ 100-200 โรงเรียน

3. กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการในส่วนของการศึกษานอกระบบร่วมกับ
หน่วยงานอื่น

มติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2534

เห็นชอบให้ดำเนินการดังนี้

1. ให้กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ)
ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา (โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) สู่
ส่วนภูมิภาคในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึงได้ โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1.1 ให้เปิดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้ว และมีห้องเรียนเพียงพอโดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ และไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาตั้งอยู่แล้วในท้องถิ่นนั้น

1.2 ให้จัดการเรียนการสอนได้ในโรงเรียนที่มีบุคลากรผู้สอนเพียงพอ

1.3 ให้เปิดการเรียนการสอนได้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่ให้ตั้งงบประมาณอุดหนุนนักเรียนเป็นรายหัว ให้ครอบคลุมค่าเล่าเรียนที่ไม่เก็บและค่าแบบเรียนที่ให้ยืมเรียน ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความแตกต่างระหว่างนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา

2. สำหรับงบประมาณดำเนินการตามข้อ 1 ให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับสำนักงานงบประมาณรับไปพิจารณาในรายละเอียดร่วมกัน

3. ให้กระทรวงศึกษาธิการ

3.1 รับข้อสั่งเกิดของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวนโยบายที่รับไปดำเนินการ

3.2 เน้นการดำเนินงานในพื้นที่ชนบทยากจนและพื้นที่ที่มีประชากรประกอบอาชีพหญิงบริการพิเศษเป็นจำนวนมากเป็นอันดับแรก

3.3 ดำเนินการให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการควบคุมมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำงบประมาณมาใช้ในพื้นที่ชนบทยากจนได้มากยิ่งขึ้น

การปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการรับผิดชอบดำเนินการ 3 คณะ คือ

1. คณะอนุกรรมการวางแผนขยายโอกาสทางการศึกษา มีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน

2. คณะกรรมการขยายการศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ มี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน

3. คณะกรรมการการประเมินผลโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ ต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี มีเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นประธาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงาน ดังนี้

1. กรมสามัญศึกษาดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาตามแผนเดิม
2. กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินงานนอกระบบโรงเรียน
3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตามความพร้อม เป็นปี ๆ ไป โดยจะเปิดได้ไม่น้อยกว่า 6,500 โรงเรียน เมื่อสิ้นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

ทุกหน่วยงานงานของกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบได้พยายามระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อยกระดับพื้นฐานการศึกษาของ ประชากรให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ได้ประมาณร้อยละ 73 ของประชากรทั้งหมดที่จบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี พ.ศ. 2539 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ศูนย์อำนวยการโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา, 2535)

การจัดการเรียนการสอนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบการดำเนินงานตามโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

1. กรมสามัญศึกษา ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) โดยแบ่งการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 2 รูปแบบ คือ
  - 1.1 รูปแบบปกติ ใช้การจัดเช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วไป
  - 1.2 รูปแบบกึ่งระบบโรงเรียน โดยอาจดำเนินการได้ 2 ทาง คือ

1.2.1 จัดให้นักเรียนเรียนวิชาสามัญเต็มหลักสูตรเพียงครึ่งวัน ส่วนอีกครึ่งวันให้เรียนวิชาอาชีพ และฝึกปฏิบัติงานอาชีพ หรือช่วยเหลืองานอาชีพของผู้ปกครอง

1.2.2 จัดให้มีการเรียนและหยุดพักการเรียนตามความเหมาะสมกับความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือการประกอบอาชีพของบิดามารดา เช่น หยุดพักการเรียน 5 วันเต็ม เพื่อช่วยบิดามารดา หรือฝึกงานอาชีพแล้วมาเรียนเต็มวันตามจำนวนที่ขาดไป (จิราวัลย์ มนต์กันภัย, 2533)

สำหรับการจัดการศึกษาในรูปแบบกึ่งระบบโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียน จะจัดกิจกรรมทดแทนไว้ให้ คือ

1. ให้เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งกรมสามัญศึกษาจัดทำขึ้นเป็น บางรายวิชา สำหรับให้นักเรียนใช้เรียน

2. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดรายงาน โดยค้นคว้าตามที่ครูมอบหมาย

3. ปฏิบัติงานตามโครงการ โดยครูมอบหมายภายใต้การนิเทศและ ติดตามผลของครู

4. โรงเรียนเคลื่อนที่ โดยจัดครูหมุนเวียนพร้อมทั้งนำสื่อการสอน หมุนเวียน ไปให้นักเรียนเรียน พร้อมทั้งสอนซ่อมเสริมไปในตัว

2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

จัดตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แต่จัดให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยแบ่ง เป็น

2 รูปแบบ คือ

2.1 เน้นวิชาการมากกว่าวิชาชีพ

2.2 เน้นวิชาชีพมากกว่าวิชาการ

ทั้ง 2 รูปแบบสามารถถ่ายโอนและเปลี่ยนแปลงการเรียนได้

3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดทำโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกกระบวนโรงเรียน โดยได้จัดการเรียนการสอนเป็น 2 หลักสูตร คือ

3.1 หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 โดยจัดด้วยตนเอง

3.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พ.ศ. 2533 ดำเนินการโดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน นำประสบการณ์ของตนเองและภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ โดยมีอาสาสมัครประกาศนียบัตรอาชีพที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ให้คำปรึกษาและประสานงานกับแหล่งความรู้หรือสถานประกอบการในชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6, 2536)

ความเป็นมา และการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เทศบาลและเมืองพัทยาเป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้องมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องการจัดการศึกษาในเขตเทศบาลด้วย โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดของตนเอง อยู่ในเขตเทศบาลทั่วประเทศให้ดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก 3 ปี ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ดำเนินงานไปแล้วนั้น เทศบาลและเมืองพัทยาได้เล็งเห็นความสำคัญของการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล จึงได้มีโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อให้เด็กนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งด้อยฐานะ และโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม ในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา รวมทั้งบุตรหลานของพนักงานเทศบาลให้มีโอกาสพัฒนาความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือเป็นพื้นฐานที่จะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
2. เพื่อตอบสนองต่อนโยบายขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ

3. เพื่อให้ประชาชนภายในเขตเทศบาลและเมืองพัทยาได้รับบริการทางการศึกษา
ชั้นพื้นฐานที่สูงขึ้น

เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วได้มีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2533 ดังมี
รายละเอียดต่อไปนี้

1. ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 3 ปี ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลและ-
เมืองพัทยา โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นไป ส่วนในระยะที่ดำเนินการแก้ไข
แผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ-
โครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษาโดยไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี โดยให้กระทรวง
มหาดไทยประสานและวางแผนร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ตามความเห็นชอบของ
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2. ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้เทศบาลและเมือง
พัทยา ขยายบริการให้ความรู้สายอาชีพระยะสั้น รวมทั้งบริการให้การศึกษาอกระบบและ
กิจกรรมเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการและความสนใจของประชาชน
3. ให้กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการขยายการศึกษา
ในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา
4. ให้กระทรวงมหาดไทยเข้าร่วมพิจารณาในกรณีที่มีการแก้ไขแผนการศึกษา-
แห่งชาติและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

เทศบาลและเมืองพัทยา ได้เริ่มดำเนินการเปิดชั้นเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ในปี 2534 จำนวน 12 เทศบาล และในปี
2535 เป็นต้นไปจะขยายการเปิดชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามความพร้อมและความจำเป็น
ของเทศบาลและเมืองพัทยา โดยมีเป้าหมายว่าเมื่อมีการประกาศบังคับการศึกษาเป็น 9 ปี
แล้วทุกเทศบาลและเมืองพัทยาจะต้องมีอย่างน้อย 1 โรงเรียน ที่เปิดเรียนชั้นมัธยมศึกษา
นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาการศึกษาเทศบาลและเมืองพัทยา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2535-2539)
ก็ได้บรรจุนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการศึกษาชั้นพื้นฐานของประชาชนเอาไว้ดังนี้

“เร่งรัดการขยายและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกรูปแบบตามความจำเป็นและความต้องการของประชาชน” โดยมีมาตรการดังนี้

1. ให้เทศบาลและเมืองพัทยาขยายและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกรูปแบบทั้งในและนอกระบบโรงเรียนตามความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่
2. สนับสนุนและเร่งรัดให้เทศบาลและเมืองพัทยาโอกาสทางการศึกษาเพื่อเป็นการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอันดับแรก
3. เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการวางแผนทั้งด้านบริหารบุคคล งบประมาณวิชาการ ประชาสัมพันธ์และอื่น ๆ
4. ให้เทศบาลและเมืองพัทยาดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง และประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง (มบพ.) ได้ระบุวิธีดำเนินการไว้ดังนี้ คือ

1. ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน โดยจัดในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา
2. เป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รัฐเป็นผู้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนแก่เทศบาลและเมืองพัทยา และนักเรียนทุกคน
3. ดำเนินการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพได้มากขึ้น และจัดสอนวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและแรงงานของท้องถิ่นและประเทศ รวมทั้งให้มีการยึดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติจริง

การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำกิจกรรมตามหลักสูตรและการประสานงานการจัดการเรียนการสอนระหว่างกันในท้องถิ่น

การดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา

1. สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ

1.1 ดำเนินการให้เทศบาลและเมืองพัทยายขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไปอีก 3 ปี โดยให้เปิดทำการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย

1.3 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านแผนงานและงบประมาณ

ด้านวิชาการ และด้านติดตามผลโครงการ

1.4 ประชุม อบรม สัมมนา บุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงนโยบายแนวทางการดำเนินงานโครงการ

1.5 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้เทศบาลและเมืองพัทยาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการทางเอกสารและสื่อมวลชน

1.7 นิเทศติดตาม และสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ

1.8 ประเมินผล พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

2. เทศบาลและเมืองพัทยา ต้องดำเนินการดังนี้ คือ

2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาระดับเทศบาล เพื่อพิจารณาดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งเน้นการสนับสนุนให้นักเรียนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้เข้าเรียนเป็นลำดับแรก ๆ

2.2 ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อม แล้วประกาศเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระบุการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง 2533) พร้อมทั้งกำหนดแผนการเปิดดำเนินการ

2.3 กำหนดแผนการประสานงานด้านการนิเทศ ติดตาม สนับสนุนการเรียนการสอนร่วมกับหน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา และศึกษานิเทศก์จังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา และบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางและโครงสร้างหลักสูตร ตลอดจนจัดการวัดผล ประเมินผล ให้สอดคล้องกับแนวทางตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการประเมินผลการเรียน

2.5 ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามโครงการให้นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียนและประชาชนทั่วไป ได้รับรู้และเห็นคุณค่าของการศึกษา

2.6 กำกับดูแลและนิเทศติดตาม การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

2.7 ประเมินผล พัฒนา และปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงาน

2.8 รายงานความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานให้สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครองทราบเป็นระยะตามความเหมาะสม

2.9 เทศบาลตั้งคณะทำงานเพื่อเตรียมดำเนินการประสานงาน กับหน่วยงานในสังกัดอื่นเพื่อเตรียมการในเรื่องเอกสารหลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น

2.10 ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในการเตรียมการและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ ด้านการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ด้านการจัดครูเข้าสอน ด้านการสำรวจแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และวิทยากรในท้องถิ่น ด้านการสำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อประกอบในการจัดวิชาเรียน ด้านการจัดทำแผนการสอน การจัดการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผล ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. โรงเรียนต้องดำเนินการดังนี้

3.1 เตรียมการในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

3.1.1 ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมทั่วไปในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

3.1.2 ประสานงานกับเทศบาล และสำนักงานการศึกษาท้องถิ่นในการจัดอัตรากำลังครูให้เพียงพอ และมีความรู้ความสามารถ ความถนัด เข้าสอนในรายวิชาต่าง ๆ และกิจกรรมตามหลักสูตรอย่างเหมาะสม

3.1.3 การสำรวจและประสานความร่วมมือกับผู้ชำนาญการท้องถิ่น แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ

3.1.4 การสำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียน และผู้ปกครองเพื่อประโยชน์ในการจัดวิชาเรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

3.1.5 เตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 วางแผนการเรียนการสอนและการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนร่วมกับกองการศึกษาเทศบาลและกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด

3.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด

3.4 ประสานงานการดำเนินงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน

3.5 ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสร้างความเข้าใจและเจตคติที่ดีแก่ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

3.6 พัฒนาปรับปรุง แกไขการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.7 รายงานความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้เทศบาลทราบ

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาลที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ สามารถได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นพลเมืองดี และทักษะวิชาชีพเพียงพอแก่การนำไปประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทยที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี จัดชั้นเรียนในระบบโรงเรียนตามเวลาปกติของโรงเรียน โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

นอกจากนี้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ก็มีจุดเน้นเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักสูตรที่วางไว้ อีก 3 ประการ คือ

1. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

จากจุดเน้นทั้ง 3 ประการ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรได้มีการเน้นถึงความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่น และของประเทศชาติ โดยในแนวดำเนินการก็ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้แต่ละท้องถิ่นดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นตน ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นได้รับประโยชน์จาก

ความแตกต่าง รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน
(ศิริชัย อนันตผล, 2534)

การพัฒนาหลักสูตรมิได้มีขอบเขตจำกัดอยู่เฉพาะในระดับกระทรวง หรือที่เรียกว่าระดับชาติเท่านั้น แต่มีการกระจายลงไปถึง 4 ระดับด้วยกัน ดังที่ สุมิตร คุณานุภกร (2523) ได้กล่าวไว้ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชาติ เอกสารในระดับนี้ ได้แก่ ตัวหลักสูตรคู่มือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรระดับระดับชาติมีลักษณะกว้าง และครอบคลุมความมุ่งหมาย จะออกมาในลักษณะของค่านิยมทางการศึกษามากกว่า แนวทางในการเรียนการสอนเนื้อหาสาระจะกำหนดไว้แต่ประเด็นใหญ่ ๆ
2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ได้แก่ ประมวลการสอน โครงการสอนและบันทึกการสอนในระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย ระดับย่อยได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับโรงเรียน และระดับชั้นเรียน ขอบเขตคำว่าท้องถิ่นจึงหมายถึง เขตการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นที่สำคัญ คือ การพัฒนาประมวลการสอน ซึ่งหมายถึงการขยายและการปรับหลักสูตรระดับชาติ
3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาในระดับนี้ ได้แก่ โครงการสอน หลักสูตรและแนวปฏิบัติในการผลิตโครงการสอน โครงการสอนนี้มีหน้าที่ขยายและปรับประมวลการสอนให้ละเอียดยิ่งขึ้น แยกรายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่จะสอนออกมาเป็นกำหนดเวลา
4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน เอกสารหลักสูตรที่ได้จากการพัฒนาในระดับนี้ ได้แก่ บันทึกการสอน ซึ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นการปรับครั้งสุดท้าย เพื่อให้สอดคล้องกับนักเรียนในแต่ละชั้น ซึ่งการปรับครั้งนี้ยังหมายถึงการปรับความมุ่งหมายในการสอน เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน

การพัฒนาทางหลักสูตรในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาทางหลักสูตรในระดับท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การจัดการศึกษาจำต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น การนำหลักสูตรจากส่วนกลางไปใช้ในระดับท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงให้เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น อาจดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน ศิริชัย อนันตผล, 2534) ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นดังต่อไปนี้ คือ

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมที่เหมาะสมกับสภาพ และความเป็นไปของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหัวข้อ/เนื้อหา และคาบเวลาเรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้
2. ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหา จากหัวข้อที่กำหนดให้ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากหลักสูตรที่กำหนดไว้
3. เลือกใช้ ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือตัดทอนเนื้อหาในสื่อต่าง ๆ หรือจัดทำสื่อขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
4. จัดทำเนื้อหาวิชาหรือรายวิชาชั้นใหม่ ให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์และกลุ่มวิชา

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยกระทรวงศึกษาธิการจัดทำหลักสูตรแม่บท ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง รายวิชาและคำอธิบายรายวิชา ตลอดจนระเบียบวัดผลและประเมินผลการเรียน แล้วเปิด

โอกาสให้ท้องถิ่นนำหลักสูตรแม่บท ไปพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น

ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

1. เน้นหลักสูตรตามโครงสร้างรายวิชา บังคับเลือก หรือรายวิชาเลือกเสรี
2. มีเนื้อหาสาระสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะ
  3. มีวัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระชี้ให้เห็นถึงปัญหาความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในแต่ละท้องถิ่น
  4. มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แผนงาน/โครงการ และแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น
  5. มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นสาระสำคัญในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น
  6. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะการส่งเสริมความชำนาญในงานอาชีพ

ผู้มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ได้แก่ กรมเจ้าสังกัด เขตการศึกษา จังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม มีเงื่อนไข คือ
  - 1.1 กลุ่มวิชาบังคับเลือก วิชาเหล่านี้เป็นวิชาที่จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณาเลือกใช้รายวิชาที่กรมวิชาการจัดทำไว้แล้ว และพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นได้ตามสมควร หรือจะจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่หรือเลือกจากรายวิชาที่กรมวิชาการจัดไว้ แล้วจัดทำของใหม่ขึ้นในลักษณะผสมผสานก็ได้
  - 1.2 กลุ่มวิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความต้องการ ความสามารถและความถนัด ท้องถิ่นอาจใช้รายวิชาที่กรมวิชาการจัดทำไว้แล้ว และปรับปรุงพัฒนาตามที่เห็นสมควร หรือทำขึ้นมาใหม่แทนก็ได้

ในการจัดทำรายวิชาใด หรือจัดทำแผนการเรียนใด ทัศนีย์ สงวนสิทธิ์ (ม.ป.ป.) ให้แนวคิดที่ ควรได้คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน การสำรวจความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้ตรงกัน เสียก่อน เพื่อให้ข้อมูลในการจัดทำรายวิชาชั้นใหม่ หรือเลือกรายวิชาที่จะใช้จัดแผนการเรียนต่อไป องค์ประกอบที่สองก็คือ ต้องพิจารณาความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ด้วย

2. การเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้สามารถทำได้ทุกรายวิชา

3. การทำสื่อเสริมสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน คู่มือการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ ฯลฯ นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้แล้ว แต่ท้องถิ่นสามารถผลิตสื่อเพิ่มเติมได้ทุกกรณี

4. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ท้องถิ่นสามารถพัฒนาระบบการเรียนการสอนในทุกรายวิชาให้เหมาะสมกับนักเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ

5. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริม กิจกรรมต่าง ๆ ในทุกรายวิชา ท้องถิ่นสามารถพัฒนาให้เหมาะสมกับนักเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ หรือจะกำหนดกิจกรรมใหม่ก็ได้

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2535)

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรจะดำเนินการตามกระบวนการดังนี้

1. ศึกษาสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น

1.3 ทรัพยากรมนุษย์

1.4 สภาพปัญหา

1.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น

1.6 สภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

การศึกษา

1.7 สภาพปัญหา ความต้องการ และสภาพทั่วไปของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการจัดทำ หลักสูตร ได้แก่ ประชาชน ผู้บริหารการศึกษา ครู ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ เด็กและศึกษานิเทศก์ ดังรูปแบบต่อไปนี้

รูปแบบแสดงผู้มีส่วนร่วมและพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร

2. วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่

2.1 ข้อมูลสำคัญสำหรับรายวิชา หรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ ได้แก่ ปัญหาความต้องการแผนพัฒนาท้องถิ่น แนวโน้มความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.2 ข้อมูลปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ สภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษา

3. กำหนดความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเหมาะสมในด้านต่อไปนี้

3.1 ความเหมาะสมกับนักเรียน ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

3.1.1 จุดประสงค์รายวิชา

3.1.2 ความยากง่ายของเนื้อหาสาระ

3.1.3 ขอบข่ายของเนื้อหาสาระ

3.1.4 ความจำเป็นที่จะต้องสอนรายวิชานี้

3.1.5 ความถนัดและความสามารถของนักเรียน

3.2 ความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

3.2.1 ความต่อเนื่องในรายวิชาขั้นต้น

3.2.2 ความต่อเนื่องกับรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเดียวกัน

3.2.3 ความสอดคล้องสัมพันธ์กับรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาอื่น

3.2.4 ความสัมพันธ์และความเป็นพื้นฐานสำหรับรายวิชาในชั้นสูง

ต่อไป

3.2.5 คุณค่า ความสัมพันธ์ และขอบข่ายของเนื้อหาสาระ

3.3 ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียน ท้องถิ่น และประเทศ

4. กำหนดความคิดรวบยอดหรือความคิดหลัก หรือผลรวมที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเรียนรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้นแล้ว

5. ร่างหลักสูตรรายวิชา

6. วิเคราะห์ ทบทวน ประเมินความเป็นไปได้ ในเรื่องต่อไปนี้

6.1 ความสอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

6.2 ความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอน โดยวิเคราะห์ความพร้อม

ในเรื่องต่อไปนี้

6.2.1 ครูอาจารย์/วิทยากรภายนอก

6.2.2 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์

6.2.3 อาคาร สถานที่ สถานประกอบการ

6.2.4 เวลา

6.2.5 สภาพแวดล้อม

6.2.6 ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน

- การแนะแนว
- การวิจัย วิเคราะห์
- การนิเทศติดตามผล

7. การเสนอขออนุมัติหลักสูตร

การจัดทำรายการวิชาชั้นใหม่ ในกลุ่มวิชาบังคับเลือกและกลุ่มวิชาเลือกเสรี และการจัดทำส่งเสริมประเภทหนังสือ หรือแบบฝึกหัดตามรายวิชาใหม่นั้นจะต้องขออนุมัติดังนี้

7.1 ส่วนกลาง ขออนุมัติต่อกรมวิชาการ

7.2 ส่วนภูมิภาค ขออนุมัติต่อศึกษาธิการเขตในเขตการศึกษาที่โรงเรียน

ตั้งอยู่

การวิจัยเรื่อง ความต้องการของผู้ปกครองในการรับบริการ จากโรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา เป็นการศึกษาถึงความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดบริการด้านต่าง ๆ ที่ทางโครงการได้จัดสำหรับเด็ก เช่น ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และด้านความสัมพันธ์ชุมชน รวมทั้งด้านมาตรฐานการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ในด้านผู้ปกครองนั้น เราจะพบว่าเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในชั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และชั้นการจัดทำวัตถุประสงค์ และจัดเนื้อหาประสบการณ์ในการทำการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะการจัดการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนในชุมชน สังคมก็มีส่วนในการจัดกระบวนการศึกษา ดังเช่น ข้อเสนอทางเลือกใหม่ของการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนที่ ประเสริฐ กิติรัตน์ตระกูล (2530) ได้กล่าวไว้ว่า "การจัดการศึกษาควรจะเริ่มจากความต้องการของประชาชน และดำเนินการโดยประชาชน เพราะประชาชนนั้นย่อมจะรู้ปัญหา และความ ต้องการของตนเองดีกว่าคนอื่น"

การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องอาศัยผู้ปกครองในการให้ข้อมูล เพื่อจะได้สามารถจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้ปกครองยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการศึกษาของเด็กอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านโอกาสในการศึกษาต่อ ด้านการสนับสนุนการศึกษา หรือด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็กไว้ ดังนี้

ประเสริฐ แก้วเพชร (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าตัวแปรที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียน" คือ

1. ตัวแปรเกี่ยวกับผู้ปกครอง สาเหตุของตัวแปรเกี่ยวกับผู้ปกครองที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียนมากที่สุด คือ ผู้ปกครองนักเรียนมีรายได้น้อย ต้องการให้บุตรช่วยเหลือในการทำงานหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว หรือให้ช่วยเหลืองานบ้าน บุตรจึงไม่สามารถเรียนต่อได้

2. ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม พบว่า นักเรียนนักศึกษาที่ว่างงานหลังจากจบการศึกษาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนไม่อยากเรียนต่อ และผู้ปกครองนักเรียนไม่ต้องการส่งเสริมให้บุตรเรียนต่อ เพราะกลัวว่าเมื่อจบการศึกษาแล้วจะไม่มียานพาหนะ และค่านิยมของชุมชนที่ไม่ส่งเสริมให้บุตรเรียนต่อ เพราะผู้ปกครองไม่เห็นประโยชน์จากการศึกษาต่อจึงไม่นิยมให้บุตรเรียนต่อ

สุวัฒนา แก้วสุวรรณ (2532) ได้ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริม-การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียน การเอาใจใส่ ติดตามการเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด การเอาใจใส่ดูแลเด็กเตือนให้การอบรมนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาไม่สูงนัก ขาดประสบการณ์ทางการศึกษา จะไม่ค่อยเห็นความสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนของนักเรียน

Ashworth (1963) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตามที่คาดหวังไว้และต่ำกว่าที่คาดไว้ จะมีพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ กล่าวคือ ระดับเศรษฐกิจและสังคม อาชีพและความมั่นคงในอาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โอกาสที่นักเรียนจะอ่านหนังสือ และทัศนคติ โอกาสที่นักเรียนจะศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง และความร่วมมือของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมของโรงเรียน จากการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่คาดไว้ มีความเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับนักเรียนมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่คาดไว้
3. แรงกระตุ้นจากผู้ปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษา พบว่า สถานภาพของผู้ปกครองก็มีผลต่อโอกาสทางการศึกษาต่อของเด็ก เช่น อาชีพ การศึกษา ระดับรายได้ เป็นต้น ดังที่ ชีชวาลย์ สวัสดิ์พานิช (2532) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีต่อโอกาสในการศึกษาของเด็ก มีดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยเกี่ยวกับอาชีพผู้ปกครอง นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแสดงได้ด้วยอาชีพของผู้ปกครอง ประเภทอาชีพชั้นสูง นักธุรกิจ อุตสาหกรรม พ่อค้าหรือเสมียน ลูกจ้างข้าราชการชั้นประทวน จะมีโอกาสเรียนได้มากกว่าเด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมต่ำ อันได้แก่ บุตรของเกษตรกร และกรรมกร
2. ปัจจัยเกี่ยวกับรายได้ของบิดามารดา ซึ่งสัมพันธ์กับอาชีพด้วย บิดามารดาที่มีรายได้ต่ำจะมีโอกาสส่งให้บุตรหลานเรียนต่อน้อยกว่าครอบครัวที่มีรายได้ดี
3. ปัจจัยเกี่ยวกับจำนวนพี่น้อง ครอบครัวที่มีบุตรมากจะมีโอกาสให้ลูกเรียนต่อน้อยกว่าครอบครัวที่มีบุตรน้อย
4. ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิลำเนา ภูมิลำเนาของนักเรียนมีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชนบทจะมีโอกาสเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 น้อยกว่านักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมือง

5. ปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดามารดา นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงจะมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากกว่านักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาต่ำกว่า

6. ปัจจัยเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนในชั้นประถมศึกษา นักเรียนกลุ่มที่มีผลการเรียนสูงจะมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่า

ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยที่มีผลการวิจัยสนับสนุนในเรื่องนี้ เช่น

จากการศึกษาของ ชวัญใจ เลอจันทร์ (2514) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลื่อนฐานะทางสังคมของประชากรไทยในชนบท พบว่า การศึกษาของบุตรมักจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของบิดา คือ ถ้าบิดามีการศึกษาสูงก็มีแนวโน้มที่จะส่งบุตรให้ได้รับการศึกษาสูงด้วย

ชูเพ็ญศรี วงศ์นุทธา (2514) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เด็กวัยรุ่นไทยในชนบทเลือกทำงานหรือศึกษาต่อหลังจากการศึกษาภาคบังคับ พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามีส่วนสำคัญต่อการศึกษาของบุตรอย่างมาก บิดาที่ได้รับการศึกษาสูง อัตราส่วนของบุตรที่เรียนต่อจะมากกว่าบุตรที่บิดาได้รับการศึกษาต่ำ หรือไม่เคยเรียนหนังสือเลย คือ บิดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมปีที่ 4 บุตรจะได้เรียนต่อถึงร้อยละ 72.7 ส่วนกรณีที่บิดามีการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือบิดาที่ไม่ได้เรียนหนังสือมาก่อน บุตรจะได้เรียนต่อเพียงร้อยละ 8.3 และ 7.2 ตามลำดับ

บุญเพ็ง ธาณี (2529) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล ปีการศึกษา 2528 ที่ได้ศึกษาต่อและไม่ได้ศึกษาต่อ พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครองอาจจะส่งผลต่อการได้ศึกษาต่อของนักเรียนด้วย เพราะบิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อนั้นส่วนมากจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าบิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อ บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาสูงย่อมเห็นคุณค่าของการศึกษามากกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ และระดับเศรษฐกิจของครอบครัวก็มีแนวโน้มจะทำให้สภาพการศึกษาต่อของนักเรียนแตกต่างกันด้วย

เทียมจันทร์ จากกัญญาประทีป (2523) ได้วิจัยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวกับการได้เข้าศึกษาต่อของนักเรียน คือ การจบชั้น ป.6 จากโรงเรียนราษฎร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความต้องการที่จะศึกษาต่อ องค์ประกอบด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมครอบครัว การที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการ ธุรกิจ บิดามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป บิดามีรายได้มากกว่า 2,000 บาทขึ้นไป จำนวนพี่น้อง ภูมิลำเนาในเขตเมือง และความต้องการของบิดามารดา

จากผลการวิจัยของ ประเสริฐ แก้วเพชร (2528) พบว่า ผู้ปกครองที่บุตรไม่ได้เรียนต่อ ส่วนใหญ่จะมีรายได้น้อย คือ ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน กล่าวได้ว่ารายได้ของผู้ปกครองนักเรียนเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาต่อของนักเรียนมากที่สุด เนื่องจากผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ต้องการให้บุตรทำงานเพื่อช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว และต้องการให้บุตรช่วยเหลือทำงานบ้านเพื่อให้ผู้ปกครองออกไปทำงานนอกบ้าน รายได้จึงมีความสัมพันธ์กับโอกาสที่จะให้บุตรเรียนต่ออย่างมาก

นอกจากนี้สภาพครอบครัวมีส่วนต่อการศึกษาของเด็กด้วย สภาพครอบครัวที่อบอุ่นจะมีเวลาในการเอาใจใส่ สนับสนุนการเรียนของบุตรหลานก็จะมีผลต่อการศึกษาของเด็ก ทำให้โอกาสในการศึกษาต่อก็มีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ บุญเพ็ง ธาณี (2529) ซึ่งพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองให้การสนับสนุนการเรียนดี และมีความสนใจต่อการศึกษาของนักเรียนดีจะได้ศึกษาต่อจำนวนสูงกว่านักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

จากแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิจัยหลายท่าน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วจึงสรุปได้ว่า สถานภาพในด้านต่าง ๆ ของผู้ปกครองมีส่วนที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาของบุตรหลานมาก ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมย่อมทำให้ทัศนคติ และความต้องการต่อการจัดการศึกษาแตกต่างกันได้ ซึ่งในการจัดทำการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นสมควรจะได้ตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วย เพื่อจะได้สามารถจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้ต่อไป

ในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการขยายโอกาสทางการศึกษา ประการหนึ่งก็คือ การสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการและสภาพของท้องถิ่นได้ โดยอาจจะเป็นการจัดหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนหรือวิชาการศึกษาได้ก็ตาม ชั้นแรกของการดำเนินการก็คือ การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน และข้อมูลที่สำคัญซึ่งไม่สามารถมองข้ามไปได้ก็คือ ความต้องการของผู้ปกครอง ถ้ารัฐสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง จะทำให้ผู้ปกครองสามารถมองเห็นความแตกต่างของผู้ที่ได้รับการศึกษา และไม่ได้เป็นการศึกษา และทำให้เห็นประโยชน์ของการจัดการศึกษาอันจะมีผลต่อการสนับสนุนให้บุตรหลานมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อได้มากขึ้น ดังที่ บุญมี เถรยอด และกรรณิการ์ สัจกุล (2534) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องสามารถเน้นให้เห็นความแตกต่างของคุณภาพระหว่างผู้ที่เข้ามาศึกษาต่อกับผู้ที่มีได้ศึกษาต่อ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชน ศรัทธาในระบบการศึกษา อันจะเป็นพื้นฐานของการสร้างทัศนคติต่อการศึกษาคือในระดับมัธยมศึกษา และระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ในการพิจารณาความต้องการของบุคคลนั้น Maslow (1970) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ไว้ในทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและบุคลิกภาพไว้ว่า ความต้องการของมนุษย์เรื่องลำดับความสำคัญได้จากความต้องการขั้นพื้นฐานจนถึงความต้องการขั้นสูงสุด ได้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological or Biological Needs) ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความมั่นคง

ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging needs) ได้แก่ ความรักแบบพี่น้อง ความรักเคารพบิดามารดา ความรักระหว่างเพศ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ฯลฯ

4. ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง (Esteem needs) ได้แก่ การได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม

5. ความต้องการยอมรับความสามารถของตนเอง (Selfactualization needs) ได้แก่ การอยากแสดงความสามารถที่มีอยู่สูงสุดของตนเองแก่ผู้อื่นในสังคม และความต้องการความเข้าใจ รวมทั้งความอยากรู้อยากเห็นด้วย

ส่วนในด้านความต้องการการศึกษานั้น Coombs (1974) ได้กล่าวถึงความต้องการด้านการศึกษาของปัจเจกชนไว้ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น การเรียนรู้หนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้ ฯลฯ
2. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น เช่น ความรู้พื้นฐาน ทักษะ และเรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ การจัดบ้าน การเลี้ยงและดูแลเด็ก ฯลฯ
3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชนที่อยู่อาศัย เช่น ความรู้เกี่ยวกับสถาบันการปกครองท้องถิ่น การสหกรณ์ โครงการพัฒนาชุมชน
4. การศึกษาด้านอาชีพ เช่น ความรู้และทักษะเฉพาะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต

สำหรับการจัดการการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน โรงเรียนจะต้องพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

1. การนำทรัพยากรและความสามารถของคนในชุมชนมาใช้
2. การนำเอาวัสดุและอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ของการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้มากขึ้น
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการหาโอกาสเพิ่มพูนความรู้สำหรับสมาชิกในชุมชนทุกกลุ่มอายุ
4. ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน
5. การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ
6. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาชุมชนให้มากยิ่งขึ้น (สนานจิตร์ สุคนธาทรัพย์, 2525)

การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และเพื่อข้อมูลนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองนั้น จะได้ศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง คือ สามารถใช้ข้อมูลจากผู้ปกครองมาปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนได้ นั่นก็คือ ในด้านการจัด

การเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านมาตรฐาน ด้านการศึกษาของโรงเรียน โดยจะกล่าวถึงในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนถือได้ว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของโรงเรียน เป็นหน้าที่หลักโดยตรงของโรงเรียน และเป็นงานสำคัญที่จะทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา ประเด็นหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาอาจเนื่องมาจากคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยังไม่สร้างศรัทธาให้กับผู้ปกครองมากเท่าที่ควร ผู้ปกครองมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างผู้ที่เรียนต่อ และผู้ที่ไม่เรียนต่อ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องสามารถเน้นให้เห็นความแตกต่างของคุณภาพระหว่างผู้ที่เข้าศึกษาต่อ เพื่อให้ประชาชนเกิดศรัทธาในระบบการศึกษา อันจะเป็นพื้นฐานของการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและระดับที่สูงขึ้นต่อไป (บุญมี เปรยอด และกรรณิการ์ สัจกุล, 2534) ในการศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในด้านการจัดการเรียนการสอนนั้น เพื่อที่จะสามารถจัดการศึกษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและผู้ปกครอง จึงได้มีการศึกษาถึงความต้องการในด้านต่อไปนี้

1. ด้านการจัดแผนการเรียน
2. ด้านการฝึกปฏิบัติ
3. ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ด้านคุณภาพของครูผู้สอน
5. ด้านการจัดเวลาเรียน
6. ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน
7. ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
8. ด้านการจัดชั้นเรียน

มีแนวคิด ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ด้านการจัดแผนการเรียน

การจัดแผนการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้ให้ความหมายของการจัดแผนการเรียนว่า การจัดแผนการเรียน หมายถึง การกำหนดวิชาเลือกอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียน และโรงเรียนจะพิจารณาาร่วมกัน โดยค้ำประกันว่านักเรียนจะมุ่งไปประกอบอาชีพใด นักเรียนแต่ละคน

จะมีแผนการเรียนของตนเอง บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นสามัญ บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นอาชีพ

ทัศนีย์ สงวนสิทธิ์ (ม.ป.ป.) ได้ไทแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดแผนการเรียนควรประกอบด้วย

1. ความต้องการ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จุดประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดแผนการเรียน คือ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น ดังนั้น ก่อนจัดแผนการเรียน โรงเรียนควรจะสำรวจความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของผู้ปกครองและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นให้ตรงกันเสียก่อน แล้วจึงนำมาเป็นข้อมูลในการจัดแผนการเรียนต่อไป

2. ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ เมื่อเราได้ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นข้อมูลพื้นฐานแล้ว องค์ประกอบที่ควรสำรวจต่อไปก็คือ ความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ว่าจะสนับสนุนหรือส่งเสริมให้จัดแผนการเรียน ได้มากหรือน้อยเพียงใด

สำหรับการจัดแผนการเรียนอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงใน พิบูลชัญญ ชัญเมือง, 2534) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดแผนการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนอาชีพของตนได้เหมาะสม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกรายวิชาอาชีพ และรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน และในการจัดทำแผนการเรียนอาชีพ เพื่อให้แผนการอาชีพของนักเรียนเป็นแผนการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นมากที่สุด

นอกจากนี้ บุญมี เณรยอด และ กรรณิการ์ สัจกุล (2534) ได้กล่าวถึงการจัดวิชาชีพไว้ว่า การจัดวิชาชีพในโรงเรียนควรเป็นไปเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นด้วย แต่อย่าจัดให้เหมือน หรือด้อยกว่าอาชีพในท้องถิ่น เพราะผู้ปกครองจะไม่สนใจ และไม่ให้ความสำคัญ หากแต่ควรจัดในลักษณะเสริมอาชีพในท้องถิ่นให้มีการพัฒนาหรือสรรหาอาชีพใหม่ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาในท้องถิ่น นั่นก็คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดวิชาชีพจะต้องคำนึงถึง

บทบาทของการจัดการศึกษากับการพัฒนาให้ก้าวหน้า (Advancing) ในวิชาชีพให้มากขึ้น อย่าให้ความสนใจเพียงเพื่อให้มีการผลิต (Producing) เท่านั้น เพราะถ้าจะดึงดูดความสนใจของผู้ปกครอง โรงเรียนต้องเน้นบทบาทของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาให้ก้าวหน้า ให้มากกว่าที่ท้องถิ่นมีอยู่ ซึ่งประเด็นนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

สำหรับการดำเนินงานการจัดวิชาอาชีพนั้น พิบูลชัชวาลย์ ชัชวาลย์เมือง (2534) ได้สรุป ขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในอนาคต ความต้องการและการสนับสนุนของท้องถิ่น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของ โรงเรียน และศักยภาพของโรงเรียน
2. กำหนดรายวิชาและกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
3. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาเรียนแก่ผู้ปกครองและนักเรียน
4. ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียนก่อนตัดสินใจเลือกแผนการเรียน
5. ให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน
6. ติดตามผลนักเรียนหลังจากเข้าเรียนแล้ว

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจ มีดังต่อไปนี้

สมพงษ์ มั่นระวัง (2513) ได้วิจัยการศึกษาแนวโน้มในการเลือกเรียนต่อสายสามัญ และสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนจำนวน 589 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 475 คน ผลการรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,064 คน ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลที่นักเรียนใช้ในการพิจารณาเลือกเรียนต่อ คือ โอกาสในการหารายได้ และความเหมาะสมกับสติปัญญาของตนเอง ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่ผู้ปกครองอาชีพทำไร่ ทำนา หรือทำสวน ส่วนใหญ่จะเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองค้าขาย รับราชการ และเหตุผลที่ผู้ปกครองมุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่อ คือ โอกาสในความก้าวหน้า ในการประกอบอาชีพ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ

สุวิมล ตีลัน (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนจำนวน 416 คน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของงานเป็นองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจสำคัญในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียน นักเรียนชายและหญิงมีความแตกต่างในการเลือกแผนการเรียนด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง อาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกของนักเรียนด้วย

กฤษณา วงษาสันต์ (อ้างถึงใน ฤทธิมนต์ วิภาศิริ, 2533) ได้วิจัยปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองอุบล จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 220 คน ผลการวิจัย พบว่า อาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลต่อการเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียนด้วย นักเรียนเลือกโปรแกรมการเรียนด้วยตนเองมากที่สุด

Vanik S. Eaddy (1969) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรม ในรัฐหลุยส์เซียนา ผลการวิจัยพบว่า บิตามารดา เพื่อน บุคคลผู้ประกอบอาชีพ ญาติ บุคคลภายในโรงเรียน และพระ มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อ และเลือกอาชีพของนักเรียนมากน้อยตามลำดับ และรวมถึงผลการเรียนของนักเรียนเองด้วยเช่นกัน

ด้านการฝึกปฏิบัติ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าเด็กได้มีการฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาที่ต้องอาศัยความชำนาญ การฝึกฝนของผู้เรียน เช่น วิชาอาชีพการฝึกปฏิบัติจะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้อย่างสมบูรณ์มากกว่าการเรียนแต่ภาคทฤษฎีอย่างเดียว การฝึกปฏิบัตินั้น โรงเรียนอาจจัดขึ้นใน

โรงเรียน หรืออาจขอความร่วมมือจากสถานประกอบการของรัฐหรือเอกชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงก็ได้

ด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้มีการเน้นให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยได้ระบุไว้ในแนวทางการจัดการศึกษา ข้อ 4 และข้อ 9 ดังนี้ คือ

4. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษา การแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และการเรียนรู้เลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการอื่น ๆ ให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน เพื่อให้พัฒนาชุมชนได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการนั้น และหาวิธีการต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ระหว่างชุมชน

9. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รวมทั้งจากแหล่งวิทยาการอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด หอสมุด พิพิธภัณฑ์ สื่อมวลชน เป็นต้น มาพิจารณาประกอบการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา

ด้านครูผู้สอน

ครูผู้สอน เป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียนโดยตรง มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมาก การสอนของครู เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด ครูต้องเลือกวิธีการสอนของตนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกครูเข้าสอนจะต้องจัดให้เหมาะสมกับแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น ในการจัดครูเข้าสอนนั้น กรมสามัญศึกษา (2526) ได้ให้หลักการไว้ดังนี้

1. สืบหาความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดแผนการเรียน
2. กำหนดคุณสมบัติสำหรับครูรายวิชาในแผนการเรียน
3. จัดตามความถนัดของครูผู้สอน คือ จัดตามวิชาเอก วิชาที่เรียนมา จัดตามวิชาที่ครูมีความสนใจ หรือวิชาที่ครูมีประสบการณ์มาก่อน

4. การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา และจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการและจัดการเรียนให้ตรงกัน
5. จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
6. จัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน
7. การใช้เงินบำรุงการศึกษา จ้างครูสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

ด้านการจัดเวลาเรียน

ในการจัดเวลาเรียนนั้น อาจแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบปกติ และแบบกึ่งระบบโรงเรียน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัย ค่านิยม และปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของหลักสูตรกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สุมิตร คุณานุกร, 2523)

นอกจากนี้ สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนในชั้นเรียน
2. ช่วยพิจารณาความสนใจ และความสามารถพิเศษของผู้เรียน พัฒนาความสนใจพัฒนาทักษะ
3. เพื่อเป็นบริการให้แก่โรงเรียน การทำความสะอาด ปลูกฝังความรักความผูกพันต่อโรงเรียน
4. เพื่อเป็นการบริการสังคม เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด
5. เพื่อส่งเสริมการเข้าสังคมและการพักผ่อน มีทักษะในการเข้าสังคม ทำงานเป็นกลุ่มได้
6. เพื่อส่งเสริมการกีฬา

สำหรับหลักการ หรือแนวทาง เพื่อดำเนินการในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ไม่ใช่เป็นผู้สั่งการ และครูควรทำหน้าที่ประสานงานรับรู้ในการจัดวางแผน รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ
2. กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินงานยึดเป็นหลักในการทำงานและเป็นขอบเขตของการดำเนินงาน
3. รูปแบบการจัดกิจกรรม มุ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของนักเรียน โดยนักเรียนร่วมกิจกรรมแต่ละประเภทด้วยความสมัครใจ และได้ผลดี
4. การจัดกิจกรรมควรมีความสำคัญเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีผู้วิจัยไว้ เช่น สมกุลถาวรกิจ (2527) ได้กล่าวถึงผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า โรงเรียนวางแผนโดยการจัดทำโครงการและแผนปฏิบัติงาน มีผู้บริหารและครูประชุมปรึกษาร่วมกัน ซึ่งเป็นทั้งผู้วางแผนและกำหนดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมอย่างมีหลักการ และคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเสมอ และยังพบว่า ผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจาก 10 ประเภท มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดีที่มากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมกีฬา และนันทนาการ ตามลำดับ สำหรับด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า ส่วนมากจะประสบปัญหาเรื่อง ความจำกัดในช่วงเวลา การจัดกิจกรรม ครูต้องทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน และมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดจุดมุ่งหมาย และไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม นอกจากนี้ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่ งบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องและเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมและประเมินผล

ด้านการจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนมีความสำคัญไม่น้อยต่อการเรียนการสอน ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบถึงจำนวนชั้นที่จะทำการสอนจะแบ่งอย่างไร เป็น

ก็ขึ้น แต่ละชั้นจะยึดถือวิธีการคัดเลือกอย่างไร สิ่งนี้จะต้องทราบก่อนเพื่อประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ และฝ่ายวิชาการอีกทีหนึ่ง ในการจัดชั้นเรียนนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและปรัชญาของโรงเรียน แต่หลักที่น่าจะคำนึงถึง คือ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ได้เต็มที่ จะจัดชั้นโดยคำนึงถึงความแตกต่างในความสามารถของแต่ละคนก็ได้ การจัดแบ่งชั้นเรียนอาจจัดกระทำได้หลายวิธี ดังที่ กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้แบ่งไว้ดังนี้

1. แบ่งตามความสามารถ (Ability Grouping) ดูความสามารถของแต่ละคนจากผลการสอบ แล้วคัดผู้มีความสามารถสูงให้อยู่ชั้นเดียวกัน หรือหากต้องการละเอียดยิ่งกว่านั้น อาจดูผลการสอบเป็นรายหมวดวิชาด้วย และแบ่งตามความสามารถของแต่ละหมวดวิชานั้น ๆ ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของโรงเรียนว่าจะจัดความสามารถเป็นรายวิชาหรือดูความสามารถโดยส่วนรวม การจัดแบ่งชั้นเรียนแบบนี้จะทำให้การเรียนของผู้เรียนเป็นไปอย่างเต็มที่ เพราะผู้เรียนมีความสามารถอยู่ในระดับเดียวกัน

2. แบ่งแบบคละ (Heterogeneous Grouping) การแบ่งแบบนี้เป็นการแบ่งโดยรวมผู้เรียนเข้าด้วยกัน อาจจะเรียงตามบัญชีนักเรียน และแบ่งกันไปให้เท่า ๆ กันในแต่ละชั้นเรียน โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งการแบ่งลักษณะนี้อาจจะมีทั้งเด็กเก่งและอ่อนปะปนกันอยู่ การเรียนการสอนการจัดชั้นเรียนลักษณะนี้ อาจจะมีปัญหาอยู่บ้าง คือ เด็กเรียนเร็ว ต้องคอยเด็กเรียนช้า เด็กเรียนช้าก็ลำบากใจเพราะตามเด็กเรียนเร็วไม่ทัน

3. แบ่งตามเอกัตภาพ (Individual Grouping) เป็นการจัดชั้นเรียนพิเศษขึ้นโดยคำนึงถึงลักษณะของผู้เข้าเรียนเป็นใหญ่ เป็นการช่วยเหลือเด็กที่มีลักษณะไม่เหมือนกับเด็กปกติ ที่เรียกว่า Exceptional Child เด็กพวกนี้ ได้แก่

ก. พวกที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย อาจบกพร่องทางด้านใดด้านหนึ่ง เช่น บกพร่องทางการได้ยิน หรืออ่านช้ากว่าผู้อื่น ควรจัดให้มีผู้ความบกพร่องเหล่านั้นได้อยู่รวมพวกเดียวกัน และจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมแต่ละหมู่แต่ละพวก เป็นการสอนซ่อมเสริมให้

ข. พวกที่มีความฉลาดเป็นพิเศษ (Gifted Child) ถ้าได้จัดไว้พวกเดียวกัน จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ก้าวหน้าทางวิชาการมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เด็กเองและประเทศชาติด้วย

ค. พวกที่มีความต้องการหรือสนใจพิเศษเป็นบางเรื่อง ก็จัดเข้าไว้เป็นพวกเดียวกัน อาจจัดชั้นเรียนให้ในรูปของการมีวิชาเลือกให้

อย่างไรก็ตาม ในการจัดชั้นเรียน ผู้บริหารอาจจัดแบ่งให้มีทั้ง 3 ประเภท ในเวลาเดียวกัน หรืออาจจัดชั้นเรียนเป็นแบบอย่างเดียวกันทั้งโรงเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของแต่ละโรงเรียน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน อาคารสถานที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างความสำเร็จ งามองทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมของนักเรียน ทั้งยังมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยมของครู นักเรียน ตลอดจนบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอาจแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

- 2.1 อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องพิเศษ
- 2.2 อาคารประกอบ
- 2.3 บริเวณโรงเรียน

อาคารเรียน

อาคารเรียนควรมุ่งไปในทางประโยชน์ใช้สอย ถูกสุขลักษณะ มีจำนวนและขนาดพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ดัดแปลงแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่าย มีแสงสว่างพอสมควรสามารถขยายได้สะดวก มีความปลอดภัย มั่นคงแข็งแรง

ห้องเรียน

การจัดห้องเรียน ควรยึดหลัก ดังนี้

1. การจัดห้องเรียนควรยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้เหมาะแก่การจัดการเรียนการสอน
2. การจัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างความรู้ทุกด้าน มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม หรือหนังสืออ่านประกอบที่น่าสนใจไว้ตามมุมห้อง เพื่อนักเรียนจะได้ค้นคว้าทำกิจกรรม
3. จัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี สร้างบรรยากาศให้นักเรียนรู้สึกสะดวกสบาย น่าเรียน ไม่อึดอัด

4. จัดห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดี เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบของห้องเรียน

ห้องพิเศษ

ห้องพิเศษที่โรงเรียนควรจัดให้มี เช่น ห้องพยาบาลซึ่งมีครูผู้ที่มีหน้าที่จำเป็น และมีความสะอาด ห้องสมุดที่มีขนาดพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน พร้อมหนังสือเอกสารต่าง ๆ ที่สำหรับให้นักเรียนค้นคว้าและใช้บริการอย่างพอเพียง ห้องวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมในการปฏิบัติการทดลอง ห้องดนตรีที่ควรจัดให้อยู่ห่างห้องเรียนเพื่อไม่ให้เกิดเสียงรบกวนห้องเรียนอื่น ห้องพัสดุ และห้องธุรการ

อาคารประกอบ

อาคารประกอบ หมายถึง อาคารที่ใช้ประโยชน์อย่างอื่น ไม่ใช่ห้องเรียนโดยตรง แต่เป็นห้องบริการส่วนหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์แบบ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ได้แก่ ห้องประชุม โรงอาหาร โรงฝึกงาน เป็นต้น

บริเวณโรงเรียน

การจัดบริเวณที่เหมาะสม มีบรรยากาศที่ดี โรงเรียนควรมีบริเวณพักผ่อนที่ร่มรื่น สนามกีฬา และสนามเด็กเล่นได้ออกกำลังกาย การจัดสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนให้สวยงามจะสามารถสร้างสุขภาพจิตที่ดีให้แก่ นักเรียน ครู ตลอดจนบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างมาก

สถานศึกษาที่ดีควรมีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้

1. มีความเพียงพอสำหรับการใช้งาน
2. มีความเหมาะสม
3. มีความปลอดภัย
4. ถูกสุขลักษณะ
5. ระยะทางการติดต่อใช้สอยสะดวกรวดเร็ว
6. สามารถยืดหยุ่นได้ คือ สามารถเปลี่ยนแปลงให้ใช้ได้หลายวิธี

7. มีประสิทธิภาพ คือ การใช้พื้นที่ อาคาร อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เกิดผลได้อย่างเต็มที่

8. ประหยัด เช่น ใช้แสงธรรมชาติให้มากที่สุด จัดสนามเด็กเล่นให้ใช้ร่วมกันได้โดยไม่เกิดอันตราย

9. สามารถขยายตัวออกไปได้อีก

10. รูปร่าง คือ การวางผังอาคารและบริเวณโรงเรียนได้เหมาะสม มีการตกแต่งให้สวยงามเป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น

3. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

สุวัฒน์ มุททเมธา (2524) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน เพราะโรงเรียนให้การศึกษากับนักเรียน ซึ่งมาจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย บุคคลในชุมชนก็จะดำรงชีวิตตามนักเรียนไปด้วย จึงถือว่าโรงเรียนให้การศึกษาดูแลโดยทางอ้อมแก่บุคคลในชุมชนนั่นเอง

2. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ ให้ประชาชนยอมรับว่าสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญของชุมชน เป็นสิ่งมีค่าของทุกคน ช่วยทำให้การเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ดังนั้น ประชาชนในชุมชนย่อมมีความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของโรงเรียน ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือโรงเรียน อาจจะเป็นเงิน วัสดุสิ่งของ แรงงาน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน

3. ทำให้ครูกับผู้บริหารนักเรียนและประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะโรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันดี แต่ถ้าโรงเรียนกับชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กัน จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น โรงเรียนและครูถูกกล่าวหาบ้าง ถูกตำหนิบ้าง

4. เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษา ในชุมชนแต่ละแห่ง มักจะมีผู้ที่มีปัญหาไม่เข้าใจการศึกษา ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ไม่ให้ความร่วมมือทางโรงเรียน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

5. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนตามความต้องการของชุมชน เพราะการเรียนการสอนของโรงเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน จะต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน จะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนได้ และนอกจากโรงเรียนให้การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลแล้ว ยังมุ่งพัฒนาชุมชนไปด้วย ดังนั้นหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนจะต้องได้รับการปรับปรุงตามความต้องการของชุมชนด้วย

6. เพื่อให้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ เพราะในชุมชนมีทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล สถาบัน และวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมายด้วยกัน ทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในโรงเรียนได้

7. ทำให้โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจชุมชนดี ทั้งในด้านปัญหาชุมชน ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน เพื่อโรงเรียนจะได้ช่วยแก้ปัญหาของชุมชน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับชุมชน

หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนและชุมชน

กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรมีดังนี้

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นภารกิจที่ต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบด้วย
4. ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินงาน
5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์ มิใช่ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6. ต้องดำเนินการปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสาระวิธีการและโอกาส
8. ควรจะคำนึงถึงความต้องการที่เกี่ยวกับความเจริญขององคกรของแต่ละคน

และการพัฒนาสังคมและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

9. ควรใช้กระบวนการติดตามสื่อสารสองทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
10. ใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

Stoops and Rafferty (1961) ได้สรุปหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนไว้ 7 ประการ คือ

1. ต้องมีทั้งการให้และการรับข่าวสารต่อชุมชน คือ บุคลากรในโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นไปของชุมชน และขณะเดียวกันในโรงเรียนก็ต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหาและวิธีดำเนินงานของโรงเรียน
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะได้ผลอยู่ที่การใช้วิธีการหลาย ๆ ทางในเวลาเดียวกัน
3. ต้องพยายามให้ชุมชน เข้าใจโรงเรียนให้มากขึ้น
4. งานที่จัดทำนั้น ควรเป็นงานที่ทำอย่างต่อเนื่องกัน
5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่น่าสนใจ และง่ายต่อการเข้าใจ และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ค่านวณ บุญเพชรแก้ว (2519) ได้เสนอวิธีการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. ติดต่อเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างใกล้ชิดอยู่เสมอ
2. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ และสิ่งของของโรงเรียน
3. ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
4. ชักชวนและแต่งตั้งผู้สนใจการศึกษา หรือประชาชนมาเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน
5. ชักชวนและให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโรงเรียน
6. ติดต่อสัมพันธ์กับผู้นำศาสนา
7. ส่งเสริมครูและนักเรียนให้เห็นความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจจากชุมชน

8. ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน
9. ร่วมมือในพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณีของชุมชน

ในการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนนั้น กิติมา ปรีดีติติก (2532) ได้กล่าวว่า โรงเรียนควรจะได้ปฏิบัติดังนี้

1. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน โดยอาจจะทำได้ดังนี้
  - 1.1 เชิญมาประชุมในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่
  - 1.2 เชิญมาประชุมในวันก่อนเปิดเทอมแรกของทุกชั้นเรียน
  - 1.3 เชิญผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมาเพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุงโรงเรียน
  - 1.4 เชิญประชาชนในชุมชนมาประชุมร่วมกับครูในโรงเรียนเพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุงและแก้ปัญหาในชุมชน
  - 1.5 เชิญผู้ปกครองของนักเรียนมาพบปะสังสรรค์กับครูในโรงเรียน
  - 1.6 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาชมนิทรรศการผลงานของนักเรียน และการแสดงของนักเรียน
  - 1.7 จัดให้มีกิจกรรมสร้างความสามัคคีระหว่างผู้ปกครองหรือประชาชนในชุมชนกับครูและนักเรียน
  - 1.8 จัดงานวัดแม่ขึ้นในโรงเรียน
2. การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ มีเรื่องที่ต้องรายงานอยู่ 3 ประการ คือ
  - 2.1 รายงานผลการเรียน
  - 2.2 รายงานความประพฤติ
  - 2.3 รายงานเกี่ยวกับสุขภาพ
3. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน สิ่งที่โรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือชุมชน นอกเหนือจากการสอนในโรงเรียน มีดังนี้
  - 3.1 ช่วยพัฒนาชุมชน

3.2 จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้จักช่วยตนเอง พึ่งตนเองได้

3.3 เผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชน

3.4 จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.5 ร่วมมือกับหน่วยราชการอื่นให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน

4. โรงเรียนขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน สิ่งที่โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชนนั้น อาจเป็นด้านการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านแรงงาน ด้านคำปรึกษาหารือ ด้านการเป็นวิทยากร

5. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เช่น อาคารสถานที่เพื่อใช้ในงานต่าง ๆ ห้องประชุม ห้องสมุด สนามกีฬา หรือห้องพยาบาล เป็นต้น

6. ใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

7. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ศาสนา วันสำคัญต่าง ๆ หรือการพัฒนาท้องถิ่น

8. การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์โดยความหมายทั่วไปแล้ว หมายถึง วิธีการของสถาบันที่มีแผน และการกระทำต่อเนื่อง ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันกับกลุ่มประชาชน เพื่อให้สถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจและสนับสนุนร่วมกันซึ่งกันและกัน อันเป็นประโยชน์ให้สถาบันนั้น ดำเนินงานไปได้ผลดีสมความมุ่งหมาย โดยอยู่บนพื้นฐานของความจริง และโดยมีประจักษ์เป็นแนวบรรทัดฐาน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2526)

สำหรับการประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนนั้น หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะเป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชน ให้ทราบถึงกิจการของโรงเรียนหรือข่าวสารภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจัดดำเนินไปด้วยดีไม่ได้ ถ้าขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้น การประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียน สิ่งที่ควรจัดให้มีเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนมีดังนี้

8.1 สิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน โรงเรียนอาจทำได้ง่าย ๆ พิมพ์เป็นโรเนียวฝากนักเรียนแจกผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น ในการจัดให้มีสิ่งพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน ทางโรงเรียนอาจจะแจกไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่มีใช้ผู้ปกครองนักเรียนด้วยก็ยิ่งดี เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยราชการอื่น ๆ เป็นต้น

8.2 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียน เพื่อคอยให้ข้อมูลและให้ความสะดวกแก่ประชาชน และผู้ปกครองนักเรียนที่มาติดต่อโรงเรียน บุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่จะต้องมีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วยเหลือ และให้ความสะดวกแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ

8.3 เผยแพร่ข่าวสารทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เช่น ทางโรงเรียนจะจัดนิทรรศการแสดงผลงานของโรงเรียน จัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนหรือเชิญวิทยากรไปบรรยายให้นักเรียนฟัง ก็อาจจะเผยแพร่ข่าวสารนี้ทางสื่อมวลชนทั้งในส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

8.4 ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับโรงเรียน เช่น จัดการแข่งขันการประกวด การแข่งขันกีฬา และกรีฑา นอกจากนี้อาจมีการโต้วาทที่อภิปราย การประกวดทางศิลปะและการแสดงฝีมือต่าง ๆ ของนักเรียน

ด้านมาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา เป็นเรื่องหนึ่งที่ผู้ปกครองสนใจและจากการทดลองสัมภาษณ์ผู้ปกครองกลุ่มหนึ่ง พบว่า เป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาเลือกโรงเรียนให้บุตรหลาน โดยมักจะดูโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนต่ออนาคตของบุตรหลานภายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาส แล้วก็เป็นที่เหตุผลหนึ่งสำหรับการนำมาพิจารณาจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่ผู้ปกครองต้องการ สิ่งที่เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับโรงเรียนก็คือ ความคิดของผู้ปกครองต่อบุตรหลานในเรื่อง

1. โอกาสด้านการศึกษาต่อของบุตรหลานภายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. โอกาสด้านการประกอบอาชีพของบุตรหลานภายหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อมูลในด้านความต้องการด้านการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อนี้ทางโรงเรียนจะสามารถนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนต่อไป สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

กิตติโชค ห้อยยี่งู (2527) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท โดยศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนถิ่นโอกาส พบว่าในการบริการชุมชนนั้นโรงเรียนไม่สามารถจัดบริการได้ทุกด้าน เนื่องจากโรงเรียนยังขาดการศึกษาสภาพความต้องการของประชาชนในเขตบริการของโรงเรียน โดยจำกัดในด้านความพร้อมของโรงเรียน ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากความรู้ความเข้าใจของประชาชน และการเปิดโอกาสของโรงเรียนยังอยู่ในวงจำกัด และวิธีการที่ทางโรงเรียนสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเข้าไปช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น และยังค้นพบว่า ครูอาจารย์ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ขาดความรู้เรื่องการพัฒนาชนบท

นิยม รอดเนียม (2530) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการของประชาชนในการรับบริการชุมชน และการให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ด้านการศึกษาประชาชนมีความต้องการค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของนักเรียนและประชาชน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ความต้องการการศึกษา ผู้ใหญ่อยู่ในลำดับสุดท้าย ด้านเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพ ประชาชนมีความต้องการด้านนี้สูงสุด ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ประชาชนมีความต้องการในระดับค่อนข้างมาก ด้านศิลปวัฒนธรรม ส่วนใหญ่มีความต้องการในระดับมากและค่อนข้างมาก ปัญหาและอุปสรรคในการรับบริการชุมชน และการสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นปัญหามาจากการสำรวจความต้องการของประชาชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัญหาความยากจน และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการรับบริการ และการให้การสนับสนุนโรงเรียน

ชัชวาลย์ สวัสดิ์พานิช (2532) ได้ทำการศึกษาถึงความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดชุมพร เกี่ยวกับการรับบริการจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตามมาตรการของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า มาตรการลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองจะทำให้มีนักเรียนเข้าเรียนทั้งในระบบและกึ่งระบบโรงเรียนถึงร้อยละ 98.99 มาตรการให้นักเรียนช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ต้องการให้นักเรียนผลิตของใช้ในบ้าน ต้องการให้นักเรียนปลูกพืชสมุนไพรไว้ใช้เองและเพิ่มรายได้ มาตรการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน ผู้ปกครองเห็นว่า การเรียนอาชีพในโรงเรียน นักเรียนประกอบอาชีพไม่ได้ สอนทฤษฎีมากเกินไป สอนอาชีพไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ให้โรงเรียนเน้นการปฏิบัติและเห็นด้วยในการให้นักเรียนฝึกงานในสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพอิสระ มาตรการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน พบว่าผู้ปกครองมีปัญหาเรื่องเงินทุน ต้องการบริการข่าวสารด้านการประกอบอาชีพ ประชาชนในหมู่บ้านมีปัญหาติดยาเสพติด ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชน ต้องการให้โรงเรียนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ต้องการให้โรงเรียนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริการด้านสุขภาพอนามัย ต้องการให้โรงเรียนและวัดร่วมกันจัดกิจกรรมทางศาสนา ต้องการให้โรงเรียนจัดงานประเพณีและการละเล่นร่วมกับท้องถิ่น ผู้ปกครองไม่ค่อยมีโอกาสอ่านหนังสือพิมพ์ จึงต้องการให้โรงเรียนบริการข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ในรูปสิ่งพิมพ์ และต้องการให้โรงเรียนบริการวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน ฝ่ายมาตรฐานการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6 (2535) ได้ศึกษาสภาพการจัดการ การศึกษาของโรงเรียน และความต้องการการศึกษาของนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตการศึกษา 6 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู-อาจารย์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

ความต้องการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 87.40) และต้องการเรียนต่อในโรงเรียนเดิมสูงถึงร้อยละ 64.60 โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาต่อเพื่อทำงานในโรงงาน

อุตสาหกรรม (ร้อยละ 23.80) เพื่อศึกษาต่อในชั้นที่สูงขึ้นไป และเข้ามหาวิทยาลัย (ร้อยละ 24.30)

สำหรับผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 58.60 และ 22.6) มีบุตรในความปกครอง 2-3 คน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรหลานในความปกครองเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 87.40) และเลือกให้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของอำเภอ หรือตำบล (กรมสามัญ) เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.89) เลือกเรียนในโรงเรียนเดิมเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 13.00) เท่านั้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อออกมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ (ร้อยละ 19.40) เพื่อเรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้นและเข้ามหาวิทยาลัย (ร้อยละ 19.20) เพื่อเรียนต่อระดับอาชีวศึกษา (ร้อยละ 17.90) เพื่อประกอบอาชีพอิสระ (ร้อยละ 15.50) และยังไม่ทราบจุดหมาย (ร้อยละ 15.20)

ความต้องการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้และความสามารถออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ (ร้อยละ 35.00) เพื่อให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพอิสระได้ (ร้อยละ 21.10) เพื่อเรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้นและเข้ามหาวิทยาลัย (ร้อยละ 17.30) และยังไม่รู้จุดหมายในการเรียน (ร้อยละ 16.2) สำหรับเหตุผลในการเลือกเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนขยายโอกาส นั้น นักเรียนตอบว่านักเรียนต้องการเรียนเอง (ร้อยละ 23.29) เสียค่าใช้จ่ายน้อยและใกล้บ้าน (ร้อยละ 24.54) และพ่อแม่ต้องการให้เรียน (ร้อยละ 19.04) ส่วนความรู้สึกของนักเรียนต่อการเรียนในขณะนี้ส่วนใหญ่ตอบว่าต้องการเรียนในโรงเรียนเดิมต่อไป (ร้อยละ 83.70)

สำหรับผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกร และรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 46.68 และ 35.99) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 82.80) มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าสองพันบาท และสูงถึงสามพันบาท (ร้อยละ 55.40) และ (24.90) มีจุดประสงค์ต้องการให้นักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาเพื่อเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ (ร้อยละ 31.20)

เพื่อเรียนต่อระดับอาชีวศึกษา (ร้อยละ 19.80) และเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพอิสระได้ (ร้อยละ 14.90) ส่วนเหตุผลที่เลือกให้บุตรหลานเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เพราะใกล้บ้าน นักเรียนกลับมาช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านได้ (ร้อยละ 32.17) ค่าใช้จ่ายน้อย และไม่ต้องจ่ายจุกจิก (ร้อยละ 23.38) และไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน (20.58)

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัย ไว้ดังนี้

Philip A Perrone (1965) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ค่านิยมและปัจจัยที่นักเรียนใช้ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นปีที่ 7 และ 8 และบิดาของนักเรียนเหล่านั้นด้วย ผลการวิจัยพบว่า บิดามารดามีอิทธิพลในการเลือกศึกษาต่อ และประกอบอาชีพของนักเรียน และยังพบว่า บิดามารดาของนักเรียนมองความสำคัญของการศึกษาและอาชีพ โดยคำนึงถึงรายได้ความมั่นคงของงานในอนาคต และความเป็นอิสระในงานที่ทำ

Dennel Linda Blisset (1978) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเลือกโครงการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพและอาชีพที่จะทำของนักเรียนชั้นปีที่ 1-2 ของโรงเรียนในรัฐมิสซิสซิปปี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 356 คน ผลการวิจัยพบว่า บิดามารดา ผู้ปกครองเป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจของนักเรียน